

Op 22 juli 1991 verzocht de heer K.A. Citroen te Baarn (van de bekende goud- en zilversmeden te Amsterdam) mij om aanvullende gegevens over de monnickendammer goud- en zilversmeden tot 1811. Hij had reeds onderzoek gedaan naar de meestertekens, dus kon mij zo een 16-tal namen opgeven, die hij op het Alg. Rijksarchief en het Archief van de Raden en Generaalmeesters van de Munt had gevonden. Hieronder volgt het resultaat van mijn onderzoek:

De oorsprong van het zilversmidsgilde kunnen we vinden in het oud-archief van Monnickendam nr 34. (Memorialen van burgemrs. 170-3 -1733).

Op 7 december 1705 verzoeken Jacobus en Seger van den Bergh, zilversmeden alhier:

"dat een keurmeester op 't zilver moght werden aangestelt binnen dese stadt gelijk in andere steden en is zulcks geconsenteert (goedgevonden). Claes Dircksz Bonteboer en Claes Visser, borgers van Monnickendam, zijn door de hrn Burgemeesters aangestelt tot keur- en gilde-meesters van 't zilversmidsgilde dese stadt".

Vanaf 1705 was er dus een zilversmedengilde in Monnickendam. Het duurt 30 jaren voordat de stad zich met de benoemingen van de dekens (oversten van het gilde) en keurmeester gaat bemoeien. Dekens werden voor 2 jaren benoemd. Steeds waren er twee dekens als bestuursleden van 't gilde, een 'oude' en 'n 'nieuwe'. De keurmeester werd slechts voor één jaar gekozen en mocht deze functie beslist niet 2 jaren achtereen bekleden. In bijlage II vindt U de voornaamste gegevens van de monnickendammer goud- en zilver-smeden.

Over een van deze zilversmeden heeft de heer M.H. Hoek (van de Goeden Hoek aan de Kloosterdijk) een processtuk in zijn verzameling en met zijn toestemming volgt hieronder in 't kort de geschiedenis:

Johannes Mulder (zilversmid van 1774 - 1784) schrijft op 13 augustus 1784 aan de heren Staten van Holland en Westfriesland, dat hij in het jaar 1774 op aanbeveling van de Prins van Oranje, wettig en volgens de privilegiën door de hrn burgemeesters en vroedschappen van Monnickendam is aangesteld tot raad in de vroedschap van deze stad. Onlangs namelijk op 9 augustus 1783 is hij nog benoemd tot schepen-commissaris van de gemene landsmiddelen (belastingen) van de stad en omgeving. Ambten, die hij, naar zijn mening, naar behoren heeft vervuld gedurende de tijd, dat hij zich met al zijn bezittingen te Monnickendam bevond en nog steeds waarneemt, nadat hij zich in mei van dit jaar met een gedeelte van zijn eigendommen naar Medemblik heeft begeven, zonder de bedoeling te hebben gehad, dat dit werd opgevat, dat hij ontslag had genomen. Niet alleen heeft hij een vast adres in Monnickendam gehouden, maar aldaar ook zijn belasting betaald en zijn ambten naar behoren waargenomen.

Voor de 9e augustus 1784 was hij nog uitgenodigd voor de jaarlijkse burge-meesterverkiezingen. Hij had op die datum dus nog wettig de kwaliteit van vroedschap, ondanks dat hij buiten Monnickendam verbleef. Tot zijn grote teleurstelling echter is op 2 augustus 1784 door de gerechtsbode ten huize waar hij domicilie had gekozen een mondelinge boodschap afgegeven, dat men hem buiten de vroedschap had gesteld en is hem ter ore gekomen, dat Jan Minnen-Boon in zijn plaats is aangesteld en beëdigd.

Schrijver vraagt zich af of deze handeling niet in strijd is met de resolutie van 9 augustus 1658, waarin uitdrukkelijk wordt verklaard, dat de respectievelijke vroedschappen in de steden geenszins gerechtigd zijn een besluit tot verwijdering uit de vroedschap te nemen zolang men zijn ambt als vroedschap zoals voorgeschreven waarneemt, enz, enz.

De heren Staten van Holland en Westfriesland vragen het stadsbestuur op 26 augustus opheldering van hun handelswijze te geven en krijgen op 19 september 1784 antwoord: *"Wij verwonderen ons om de brutaliteit, waarmede*

Johannes Mulder, zich noemende vroedschap van onze stad, verzocht om rechtzetting van zijn onlangs plaatsgevonden uitsluiting uit zijn ambt als raad van de stad. Ingaande op de ons zeer welbekende resolutie van 9 augustus 1658, waarom zij hem uit de vroedschap van onze stad hebben gezet, blijkt juist het tegenovergestelde van zijn beweringen, omdat Johannes Mulder zichzelf in deze positie heeft gebracht, zodat wij hem niet langer als onze collega kunnen en mogen beschouwen.

Johannes Mulder is getrouwd met een dochter van een burger uit onze stad, welks vader een zilversmid was (bedoeld wordt Niesje van Dalen, geboren 1744, dochter van Adriaan van Dalen en Lijsbeth Luijt, met wie hij op 2 juni 1770 trouwde) en tegelijkertijd een lakenwinkel had, waarin hij zijn schoonvader is opgevolgd. In het jaar 1774 toen de aanbevelingen van onze vroedschap nog werden aangenomen en deze door onze Prins en Erfstadhouder werden overgenomen, is hij tot vroedschap aangesteld, ondanks dat verscheidene leden hem daartoe niet geschikt achtten.

Omdat hij in de van zijn schoonvader overgenomen zaak geen voldoende bestaan vond, heeft hij al enige tijd laten weten, dat hij voornemens was onze stad te verlaten en elders een betere kostwinning te zoeken.

De gepasseerde winter werd in Medemblik een boekhouder gezocht bij een kaashandel. Hij heeft veel moeite gedaan om aangesteld te worden, maar dit mislukte. Toen heeft hij de beslissing genomen om zich in Medemblik te vestigen als zilversmid en kassier (geld beheerder tegen rente), maar moest daarvoor burger van deze stad

worden. Te Medemblik waren niet genoeg zilvermeden om een gilde te vormen en daarom koos hij de dichtstbij gelegen stad Hoorn om zich als gildebroeder te laten inschrijven. Hij heeft zich eerst verzekerd van het burgerrecht van de stad Medemblik en heeft vervolgens zijn proefwerk bij de gildebroeder Gerrit Zeeman te Hoorn afgelegd. Na een verklaring van de burgemeesters van Monnickendam, dat hij reeds bij ons als gildebroeder erkend was, werd hij in Hoorn ontslagen van de verplichting om zijn leerjaren uit te dienen en werd op 30 maart jl als meester aangenomen. Voorts heeft hij zijn huis in onze stad verkocht".

(Johannes Mulder, raad en reg. president schepen, verkocht op 17 maart 1784 een huis, waarin verscheidene vertrekken en erve in 't Noordeinde a/d bui-tendijkszijde, verp. nr 77. kad. nr 266, huidig huisnr 10, achter uitkomen-de in een gemene steeg op de Haven, belend met Pieter Kwakman t.Z en Wemptje Bakker t. N. aan de eerwaarde zeer geleerde heer Johannes Cornelis ten Ham, bedienaar des Goddelijken Woords hier ter stede voor f 1.450,-. Het huis was door Joh. Mulder op 29 april 1773 voor f 1.100,- gekocht).

Hij heeft zich in mei j.l. in Medemblik gevestigd, waar hij een huis kocht.

Nimmer heeft hij kennis gegeven, dat hij zijn domicilie te Monnickendam bleef behouden. Eerst lang daarna is dat ons bekend gemaakt. Bij de hoofdgaarder (ontvanger) van de gemene middelen (belasting) heeft hij zich voor verbruik van koffie- en theegeeld in de klasse van f 3,- opgegeven, doch hem meegedeeld, dat hij de overige belasting in Medemblik zou betalen. Hij heeft zichzelf in de situatie gebracht dat hij niet langer als vroedschap alhier kon worden gehandhaafd, want hij heeft de stad 'metterwoon' verlaten en was daardoor niet in staat de burgerij te vertegenwoordigen.

Toen hij zich op 5 juni j.l. onze vroedschapsvergadering meldde (wat de enige keer was sinds januari en zijn verhuizing naar Medemblik) heeft de president-burgemeester hem daarover onderhouden en herinnerd aan de resolutie (besluit) van 27 juni 1761, dat vroedschapsleden gehouden zijn binnen onze stad vaste woonplaats en ingerichte huishouding te houden in een huis te huren of wel in eigendom te hebben. Hij heeft hierop ongepast geantwoord, dat hij niets met deze resolutie te maken had en dat de vroedschap dan maar moest handelen als heren van de wet en hem maar moesten afzetten, waarop hij driftig was vertrokken. Waaraan als informatie moet worden toegevoegd, dat sinds 12 mei 1784 wegens zijn vertrek reeds de posten van Heemraad van Hemmeland en Poldermeester van de Markgouw door anderen werden vervuld.

De vacature, die hij door het verplaatsen van zijn woning uit deze stad, voor St. Laurens (9 augustus) te moeten vervullen en is in desselfs plaats tot vroedschap gekozen Jan Minnen-Boon. Dit is reeds tevoren aan het huis van de weduwe van burgemeester van Dalen, alwaar de boodschappen voor hem aangenomen werden door de bode aan hem doorgegeven.

(Burgemeester Frans van Dalen Adriaansz. is op 27 juli 1776 begraven en zijn weduwe Margrietje Roos woonde met drie kinderen in het door hem op 29 december 1769 gekochte huis in 't zuideinde verp. nr 316, kad, nr 514, huidig huisnr 12 en dit huis diende als domicilie- adres van Johannes Mulder, (haar zwager). Een pleidooi volgt, waarbij oude handvesten worden aangehaald uit 1404, 1564 en 1711 om te bewijzen, dat de stadsregering rechtvaardig gehandeld heeft. Aan het einde van het betoog volgt nog een excuus, dat ik in het oud hollands wil overnemen:

"Wij moeten hier nu nog een enkel woord bijvoegen Ed. Groot Mog. Heeren tot refutatie (weerlegging) van twee objectiën (tegenwerpingen of bezwaren) waarmede sig de gemelde Johannes Mulder heeft getragt te behelpen en waarvan de eene daarin bestaat, dat men hem nog weinig dagen voor den 2e augustus als vroedschap soude hebben erkend en alsoo soude hebben doen convoceeren (uitnodigen) om daags voor St. Laurensdag (10 augustus) te compareren (verschijnen) in de kerke ten einde na de predikatie toe te treden tot de verkiezing van burgemeesteren (zie jaarverslag 1990 pag.46 en 47), terwijl hij verder bij zijn request (verzoekschrift) heeft voorgewend nog vastgoed te Monnickendam te hebben (verp. nr 622 op 't Rozendaal kad, nr 573 tussen de huidige huisnr's 10 en 12) daar land- en stadslasten te betaalen en zijn domicilium (wettige woonplaats) te hebben behouden ten huise van meergemelde weduwe van Daalen, sijne schoonsuster. Wat de eerste van die allegatiën (aangevoerde stellingen) betreft, moeten wij u informeren, dat hetgeen daaromtrent geavanceerd (voorgegeven) werdt sijne soûrce (oorzaak) heeft uit een louter abuis bij onser stadtsbode begaan. Men is bij ons gewoon de vroedschappen tot de electie (verkiezing) van burgemeesteren op St. Laurens-avond (de dag ervoor) omtrent 14 dagen te vooren te convoceeren.

Dienvolgende heeft de presideerende burgemeester aan de bode bij monde order gegeven om die convocatie te doen, niet bekend zijnde dat Johannes Mulder nog domicilium in onze stad had. Men vernam de volgende dag met verwondering, dat de bode het convocatie-billiet ook voorgemelde Johannes Mulder opgemaakt aan het huis van de meergemelde weduwe van Daalen gebragt had, etc etc. En voorts de tweede allegatie betreft, dat hij Johannes Mulder nog vast goed in onse stad sonde besitten, stadslasten soude betalen en zijn domicilium ten huijse van sijn schoonsuster soude hebben blijven gehouden. Soo moeten wij de vrijheid neemen u te informeren, dat dit sogenaamt vast goed bestaat in een koestalling en

schuurtje door hem en zijn schoonsuster te saamen in gemeenschap beseeten wordende, welke stalling jaarlijks voor de somma van veertig guldens werd verhuurt en waarvoor straat-, brandspuijt, en diepgeld (voor 't varen op de stadsgrachten) werd betaalt".

Men eindigt de verdediging met: *"Het komt ons, hetzij met allen eerbied gesegd, allervreemdst en ongerijmdst voor, dat hij daaruit eenig gevolg wil trekken, alsof hem dit besit van die onaansienlijke perceelen en de betaling van stedelijke lasten deswegens souden moeten doen, consideren (in aanmerking doen komen) zijn poorterecht behouden te hebben".*

Vijftien dicht bedrukte bladzijden, die ik tot vijf heb teruggebracht, hebben hoop ik de beide standpunten duidelijk gemaakt en nu is het woord aan de Heren Staten van Holland en Westfriesland. Het duurde tien maanden, want pas op 29 juli 1785 doet dit college uitspraak: *"Johannes Mulder 's request word bij deese afgeslaagen en geweesen van de hand, in tegendeel de door hem vacant gemaakte vroedschaps plaats is door de regeering der stad Monnickendam wel en wettig vervuld".* Johannes Mulder is dus definitief ontslagen en heeft in Monnickendam geen functies meer.

De familie van Dalen

De oorsprong van deze familie, de voornaamste onder de zilversmeden te Monnickendam, ligt in Antwerpen. De heer Th. G.A. Bos beschreef deze familie op de pag's 78 t/m 81 van het jaarverslag 1982 en gaf op pagina 80 een parenteel (overzicht van een groep afstammelingen) tot plm 1700.

Links op deze pagina staat Frans van Dalen (de grootvader van de in dit artikel genoemde Frans, de zwager van Johannes Mulder), die op 31 juli 1701 trouwde met Trijntje Willms Baan. Dit echtpaar kreeg o.a. twee zoons die zilversmid werden. Op de volgende pagina vindt u een overzicht van dit vooraanstaande geslacht in Monnickendam, want niet alleen zilversmeden maar ook houders van de Bank van Lening voortbracht.

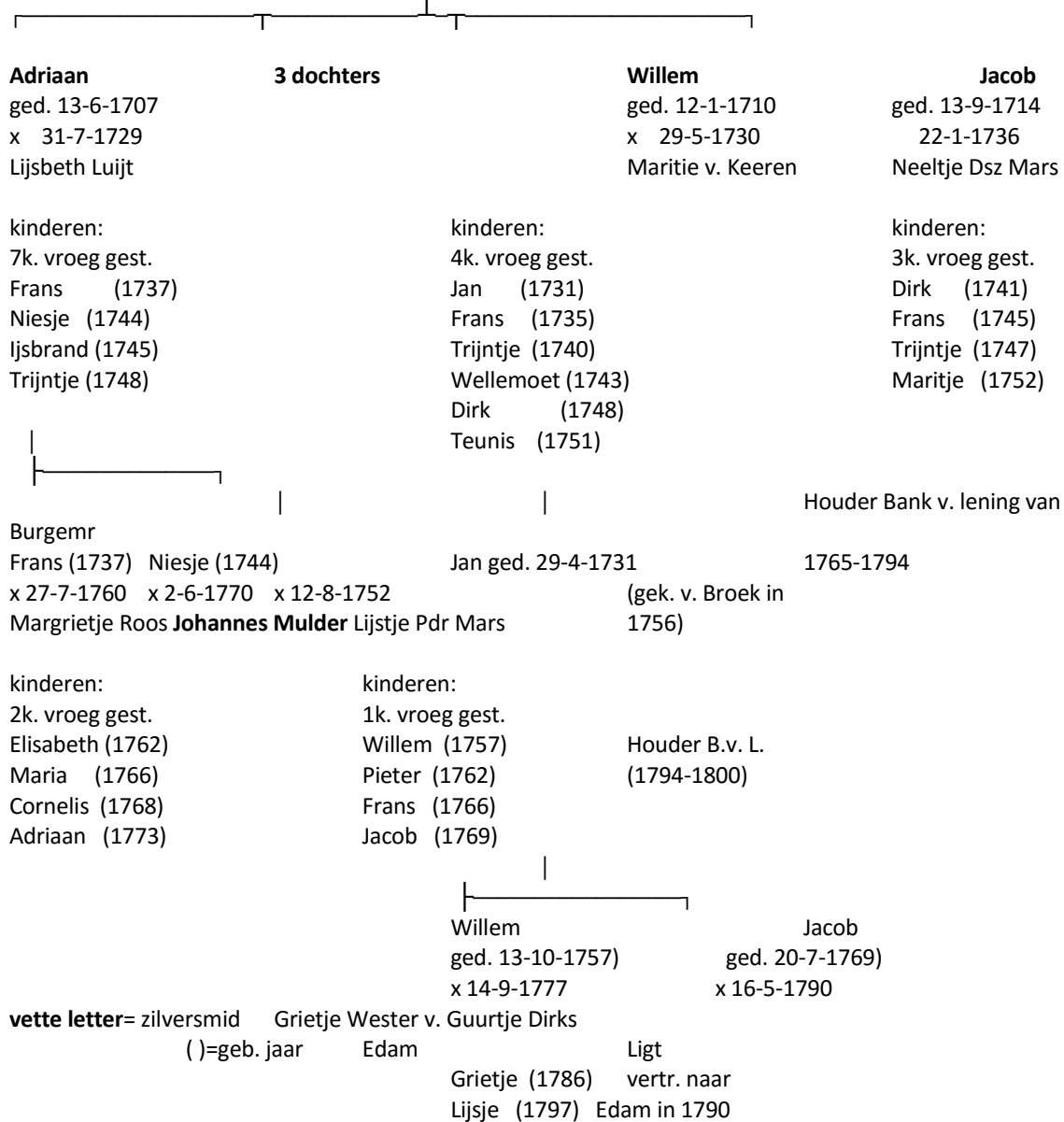

de huizen van Jan Willemsz van Dalen in de Kerkstraat 2 en 4. Woonhuis en Bank van Lening gekocht op 3 juni 1775 en door de erfgenamen verkocht op 1 oktober 1801.

Parenteel:

Bijlage 1

Frans van Dalen
gehuwd te M,dam 31-7-1701
met Trijntje Willems Baan

1. Appelman, Albert Dirksz (merk 1745 AA)
doop :-
begraven : 26 mei 1745 in grafrij 20 nr 7
1e x 10 augustus 1732 met Lijsje Cornelisdr Kater
2e x 7 december 1738 met Lijsbeth Jansdr Bruijn
kinderen : onbekend
keurmr : 1741
2. Bergh, Cobus van den (merk 1745 VDB)
doop :-
begraven: 16 februari 1747 in kerkgraf en roef *f* 12.6,-
keurmr : 1743
3. Bergh, Zeger Jacobsz van den (geen merk)
doop : van Amsterdam
begraven : 12 juli 1740 in grafrij 13 nr 7
x 31 mei. 1705 met Grietje Jans Groot
kinderen : Geertruij (1706), Aafje (1709), Katarina (1710),
Aaltje (1714), Stijntje en Lijsbeth (1715), Lijsbeth
(1717), Jacobus (1721), Grietje (1724).
woonde : in de Kerkstraat, hoek Calversteegh, nu huisnr 48.
oud deken: 1735. 1738
nw. deken: 1737. 1740
4. Dalen, Adriaan Fransz van (merk 1743 VD)
doop : 13 juni 1707, moeder: Trijntje Wilmsdr Baan.
begraven : 9 juli 1776 in grafrij 49 nr 17
x 31 juli 1729 met Lijsbeth Luijt
kinderen : Frans (1729), Frans (1731), Niesje (1734), Trijntje
(1736), Frans (1737), Niesje (1740), IJsbrand (1741),
Niesje (1743), Niesje (1744), IJsbrand (1745), Trijntje
(1748)
woonde : op 't Sant, nu huisnr 2 genaamd 'de Son'.
oud deken: 1741, 1744, 1747, 1754, 1757, 1760, 1763, 1766, 1769, 1772
nw. deken: 1740, 1743, 1746, 1753, 1756, 1759, 1762, 1765, 1768,
1771, 1776.
keurmr : 1735, 1737, 1749, 1751, 1775.
5. Dalen Sr, Willem Fransz. van (merk 1742 W)
doop : 12 januari 1710, moeder: Trijntje Wilmsdr Baan
begraven : 21 juli 1773 in eigen graf met d'roef,
1 uur beluigt *f* 20.6,-
x 29 mei 1730 met Maritie Jans van Keeren
kinderen : Jan (1730), Frans (1733), Frans (1735), Teunis (1737),
Trijntje (1740), Wellemoet (1741), Wellemoet (1743),
Dirk (1748), Teunis (1750), Teunis (1751).
woonde : in 't dubbelthuijs in de Grootenoort, uitkomende op de
Goijse Kaij, nu huisnr 9/10.
oud deken: 1743, 1751, 1756, 1767, 1770, 1773.
nw. deken: 1742, 1750, 1755, 1766, 1769, 1772.
keurmr : 1736, 1739, 1745, 1748, 1753, 1758, 1760, 1762, 1764.
6. Dalen, Jan Willemsz van (geen merk)
doop : 29 april 1731, moeder: Maritje Jans van Jeeren
begraven : 1 aug. 1801 in grafrij op 't choor 4 nr 6

De goud- en zilvermeden van Monnickendam (1735-1795) (b)

X 12 augustus 1752 Lijsje Pieters Mars (in 1756 beiden gekomen v.
Broek in Waterland

kinderen : **Willem** (1757), Pieter (1762), Frans (1765), Frans (1766),
Jacob (1769).

woonde : in de Kerkstraat nu huisnr 2 en 4, op de hoek van
't Zonnepadt.

oud deken: 1775, 1779, 1781, 1784, 1786, 1789, 1791, 1794.

nw. deken: 1774, 1778, 1780, 1783, 1785, 1788, 1790, 1793.

keurmr : 1768, 1770, 1772, 1776, 1777, 1782, 1787, 1792, 1795.

7. Dalen, Willem Jansz van (geen merk)

doop : 13 oktober 1757, moeder: Lijsje Pieters Mars

begraven : 27 januari 1820 in grafrij op 't choor 4 nr 6.

x 14 september 1777 met Grietje Wester van Edam

kinderen : lijsje (1782), Grietje (1786), Lijsje (1797).

woonde : in het Noordeijndt, binnendijkzijde, nu huisnr 1.

oud deken: 1778, 1782, 1785, 1787, 1792, 1795.

nw. deken: 1777, 1781, 1784, 1786, 1791, 1794.

keurmr : 1779, 1780 (?), 1783, 1788, 1789 (?), 1793.

8. Dalen, Jacob Jansz van (geen merk)

doop : 20 juli 1769, moeder: Lijsje Pieters Mars

begraven : met attestatie in 1790 naar Edam.

x 16 mei. 1790 met Grietje Dirks Ligt (of Legte)

kinderen : -

woonde:-

oud deken: 1788.

nw. deken: 1787.

keurmr : 1785, 1786 (?), 1790.

9. Hoefnagel, Frans (François), (merk 1738 H)

doop : kwam in 1729 van Haarlem (was kennelijk ook eerder te
Monnickendam)

begraven : 8 april 1752 in grafrij 17 nr 8.

x 8 november 1721 met Maritje Heijnis van Sanen v. Monnickendam

kinderen : Kornelis (1723), Nicolaas François (1735), Jacob (1738),

Aam (1739), Annetje (1744).

Zijn tweede zoon werd beschreven door A.J. Hanou. Een 18e eeuwse broodschrijver: Nicolaas F.

Hoefnagel (1735-1784) pag 62 t/m 81.

woonde in de Kerkstraat, huis stond op de rechterhelft van
huidige nr 44.

beroep: Omroeper van 4 november 1723 tot april 1752 (zie Roemer Teer huijs)

oud deken: 1739.

nw. deken: 1738.

keurmr : 1750, 1752.

10. Keleman, Cornelis Klaasz (merk 1745 KM)

doop : 7 december 1700, moeder Niesie Klaas.

begraven : 21 november 1746 op 't kerkhof met de roef f 6.- (arm)

x 1 december 1726 met Guurtje Claes Baan (?)

kinderen : Klaas (1727), Klaas (1732), Klaas (1733), Klaas (1735),

Klaas (1736), Guurtje (1738)

woonde : ? (huurhuis ?)

oud deken: 1736, 1746

nw. deken: 1735, 1745
keurmr : 1740

De goud- en zilvermeden van Monnickendam (1735-1795) (c)

11. Longerhouw, Aleph Tjallinga (merk 1734 AG)
doop : kwam in 1720 van Sneek.
begraven : met attestatie vertrokken n. Haarlem in 1766.
x 17 oktober 1720 met Lijsbeth Jacobs van Dijk
kinderen : Jannetjen (1721), Jacob en Geertje (1723),
Tjalling (1725), Annetje (1726).
woonde : int Noordeijndt, nu het huisnr 45, huis t.n. van de
Posthoorn.
oud deken: 1737, 1740, 1745, 1748, 1752, 1755, 1758, 1761, 1764.
nw. deken: 1736, 1739, 1744, 1751, 1754, 1757, 1760, 1763.
keurmr : 1742, 1766. Hij was ook schepen.
12. Mulder, Johannis (geen merk), (zie artikel in dit jaarverslag!)
geboren : kwam in 1770 met attestatie v. Amsterdam
begraven : met attestatie naar Medemblik op 7 maart 1785
x 2 juni 1770 met Niesje Adriaansdr van Dalen
kinderen : niet bekend.
woonde : in de Kerkstraat, op de hoek van de Schoolsteegh,
nu huisnr 18.
Als gildebroeder geen gegevens.
14. Teerhuijs, Roemer Pietersz (merk 1741 TR)
doop : 13 juni 1709, moeder: Jannetie Jacobs van Beeck
begraven : 10 juli 1773 in grafrij 49 nr 14.
1e x 3 mei 1732 met Ijkeltje Johannes uijt de Lemmer
2e x 20 augustus 1735 met Aaltje Cornelis de Graaf
kinderen : Jannetje (1736), Cornelis (1737), Maritje (1738),
Maritje (1741).
woonde : int Noordeijnt, nu huisnr 71 met gevelsteen "Elias door de
beroep : Omroeper vanaf 22 april 1752 tot...? raven gevoed"
oud deken: 1742, 1749, 1753.
nw. deken: 1740, 1748, 1752, 1773.
keurmr : 1738, 1755, 1757, 1759, 1761, 1763, 1765, 1767, 1769,
1771.
15. Visser, Jan Adriaansz (merk 1745 IV)
doop : 2 september 1714, moeder Weijntje Sluijs
begraven : 25 mei 1775 in grafrij op 't choor 6 nr 3
x 26 oktober 1737 met Aafje Claesdr Groot
kinderen : - (hij had een zoon)
woonde : op 't Sant, huidig huisnr 11.
herbergierssaffaire " 't Vosje"
oud deken: 1750, 1759, 1762, 1765, 1768, 1771, 1774.
nw. deken: 1749, 1758, 1761, 1764, 1767, 1770.
keurmr : 1744, 1747, 1754, 1756, 1773.
16. Zanten, Cornelis Pietersz van (merk 1798 VZ)
doop : 13 februari 1770, moeder Trijntje Besem.
overleden: 12 november 1841 71 jar oud.
x 26 oktober 1800 met Grietje Schaap.
kinderen : Trijntje (1806), Geertje (1810)
woonde : in de Kerkstraat, huidig huisnr 24, hoek Kermergracht.

oud deken: 1790, 1793.
nw. deken: 1789, 1792, 1795.
keurmr : 1791, 1794.

